Introductie data en termijnen brede ondersteuning herstelloperatie toeslagen

Impact: **beperkt**

Interactie burgers/bedrijven			x
Maakbaarheid systemen		nvt	
Handhaafbaarheid		nvt	
Fraudebestendigheid		nvt	
Complexiteitsgevolgen			x

Risico procesverstoringen: **klein**

Uitvoeringskosten	*incidenteel*	*structureel*
• Dienstverlening	€ 0	€ 0
• Handhaving/toezicht	€ 0	€ 0
• Automatisering	€ 0	€ 0

Personele gevolgen: 0 fte incidenteel
0 fte structureel

Invoering mogelijk per: 01 – 01 – 2027

Beslag portfolio: geen

Eindoordeel: uitvoerbaar

Beschrijving voorstel/regeling
Het voorstel introduceert een wettelijke einddatum voor het moment waarop iemand zich kan aanmelden voor de brede ondersteuning. Een rechthebbende op de brede ondersteuning die daar op 31 augustus 2027 nog geen gebruik van heeft gemaakt en dat alsnog wil doen, moet dat uiterlijk die datum kenbaar maken. In 2027 zal de brede ondersteuning zes jaar hebben bestaan en hebben alle gedupeerde ouders en jongeren die daar behoefte aan hebben, kenbaar kunnen maken hiervan gebruik te willen maken. Voor de ouders die mogelijk na 31 augustus 2027 nog erkend worden als gedupeerde (en in het verlengde evt. kinderen, ex-partners (en diens kinderen) en nabestaanden), wordt een termijn van maximaal 6 maanden na het vaststellen van gedupeerdheid gehanteerd. Daarnaast worden de eerder geïntroduceerde termijnen binnen de brede ondersteuning in Nederland met dit voorstel ook geïntroduceerd voor de brede ondersteuning in het buitenland.

Interactie burgers/bedrijven
Gemeenten informeren hun inwoners over de einddatum. De Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) staat in nauw contact met VNG, met ouder-organisaties en advocaten. De verwachting is dat de einddatum tot wat onrust zal leiden, op basis van ervaringen bij andere regelingen waar een wettelijke einddatum werd geïntroduceerd. UHT zal de einddatum verder via haar eigen kanalen communiceren, waaronder de website en het serviceteam. Het brede hulpteam van UHT stopt per 1 januari 2027, als onderdeel van de transitie van UHT. Communicatie over de einddatum en werkzaamheden die daaraan verbonden zijn zullen naar verwachting met andere restwerkzaamheden van UHT na 1 juli 2027 binnen Dienst Toeslagen regulier worden ondergebracht.

Maakbaarheid systemen
Niet van toepassing.

Handhaafbaarheid
Niet van toepassing.

Fraudebestendigheid
Niet van toepassing.

Complexiteitsgevolgen
De aanpassing van de uiterste aanmelddatum heeft geen gevolgen voor de complexiteit van de regeling. Er geldt momenteel geen einddatum voor het aanvragen van de brede ondersteuning. In die zin biedt het wetsvoorstel duidelijkheid. VNG zal het verschoonbare termijnbeleid voor deze regeling uitvoeren, hiervoor benut VNG de kennis en bestaande beleid bij UHT.

Risico procesverstoringen
Het risico op procesverstoringen is klein.

Uitvoeringskosten
Er zijn geen incidentele of structurele kosten. Werkzaamheden voor de UHT-restorganisatie en mogelijk Dienst Toeslagen regulier worden binnen de bestaande kaders opgevangen.

Personele gevolgen
Er zijn geen personele gevolgen. Werkzaamheden voor de UHT-restorganisatie en mogelijk Dienst Toeslagen regulier worden binnen de bestaande personele capaciteit opgevangen.

Invoeringsmoment
Met het voorstel is het na 31 augustus 2027 niet meer mogelijk om een aanvraag te doen voor brede ondersteuning. De wetswijziging wordt per koninklijk besluit op nader te bepalen moment ingevoerd, beoogde invoeringsdatum is uiterlijk 1 april 2027. Invoering is mogelijk per 1 januari 2027.

Eindoordeel
Het voorstel is uitvoerbaar.

Onderwerp : **Notitie Quick Scan Einddatum aanmelding Brede ondersteuning Hersteloperatie Toeslagen**

Van : Kenniscentrum Analyse, VNG

Aan Realisatie :

Datum : 30-4-2026

1. Inleiding

Het ministerie van Financiën stelt voor de toegang tot de brede ondersteuning die gemeenten bieden aan gedupeerden van het kinderopvangtoeslagenschandaal op 31 augustus 2027 te beëindigen. Dit wordt vastgelegd in de Wet hersteloperatie toeslagen (Wht). VNG en het ministerie van Financiën hebben afgesproken om een QuickScan uit te voeren op dit wetsvoorstel en de Memorie van Toelichting om de uitvoerbaarheid ervan door gemeenten in kaart te brengen. Deze notitie beschrijft de resultaten en conclusies van deze QuickScan die in de periode maart tot en met april 2026 plaatsvond.

Aanpak
Voor deze Quick Scan zijn op 24 en 26 maart twee online plenaire sessies georganiseerd. De eerste sessie vond plaats met gemeenten die 700 of meer aanmeldingen voor Brede ondersteuning hebben. Voor de tweede sessie zijn gemeenten betrokken die (veel) minder aanmeldingen hebben dan 700.

DEELNEMERS QUICKSCAN

- **25 gemeenten (online sessies)**
- **2 Gemeenschappelijke regelingen (online sessies)**
- **3 zelfstandige stichtingen (online)**
- **3 gemeenten (interviews)**
- **47 individuele deelnemers**
- **Beleidsadviseurs, (Strategisch) adviseurs, Consulenten, Casusregisseurs, Teamleiders, Kwaliteits- medewerkers, (Senior) medewerkers schuldhulpverlening, Projectleiders, Coördinatoren, Juridisch adviseurs.**

Daarnaast zijn enkele verdiepende interviews met gemeenten gehouden. Tijdens de sessies en de interviews zijn diverse vragen voorgelegd over de huidige situatie, de impact die deelnemers voorzien, de kansen en risico's en tenslotte de actie die nodig zijn en randvoorwaarden die van belang zijn bij de voorbereiding richting de einddatum. De Quick Scan is begeleid door een begeleidingscommissie bestaande uit vertegenwoordigers van het ministerie van Financiën, VNG, VNG Realisatie en stichting Lotgenotencontact (zie bijlage).

Achtergrond
De Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) biedt *financieel herstel* aan gedupeerden van het kinderopvangtoeslagenschandaal. Gemeenten bieden zogenaamde brede ondersteuning aan gedupeerden. Deze gemeentelijke taak is vastgelegd in de Wet hersteloperatie toeslagen (Wht). De ondersteuning is gericht op een 'nieuwe start' in het leven, met hulp op leefgebieden als wonen, financiën, werk, gezin en welzijn, geregeld via een plan van aanpak op maat. Ook het aanvullend schuldhulpverleningsaanbod voor jongeren met problematische schulden is onderdeel van de brede ondersteuning. De doelgroep bestaat uit gedupeerde ouders, de kinderen van gedupeerde ouders, erkend ex-toeslagenpartners en nabestaanden van overleden aanvragers. Brede ondersteuning is optioneel voor gedupeerden. Het is niet nodig om (direct) gebruik te maken van dit aanbod vanaf het moment dat dit mogelijk is.

UHT werkt toe naar een afronding van het landelijke financieel hersteltraject voor gedupeerden. Alle gedupeerde ouders hebben de integrale beoordeling doorlopen, maar de aanvullende schuldenroutes zijn voorlopig nog niet afgerond. Gedupeerde ouders met een definitieve integrale

VNG Realisatie
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 80 08 | realisatie@vng.nl | vng.nl | KvK: 27348329

beoordeling van ná 1 oktober 2025 hebben vanaf die datum zes maanden de tijd om hiervoor een aanvraag te doen bij UHT.

Momenteel bestaat er echter geen uiterste aanmelddatum voor de brede ondersteuning door gemeenten. Gemeenten zijn voor onbepaalde tijd verantwoordelijk om brede ondersteuning te bieden, terwijl de Regeling Specifieke Uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvang toeslagproblematiek (Spuk-regeling) vooralsnog eind 2026 afloopt. Vanuit de Rijksoverheid, gemeenten en overige partijen die betrokken zijn bij de Hersteloperatie Toeslagen is er behoefte aan meer duidelijkheid over de termijn waarop het nodig is om de toegang tot brede ondersteuning te waarborgen. Ook heeft de Rijksoverheid behoefte aan meer grip op de financiële kant van de Hersteloperatie Toeslagen, waaronder ook de kosten van de brede ondersteuning.

Wetsvoorstel
Artikel 2.21 van de huidige Wht regelt de brede ondersteuning door gemeenten voor de aanvrager van kinderopvangtoeslag, een kind, pleegkind of voormalig pleegkind van een aanvrager van kinderopvangtoeslag, een ex-partner van een aanvrager van kinderopvangtoeslag en een partner of kind van een overleden aanvrager van kinderopvangtoeslag. Voorgesteld wordt dit artikel op onderdelen te wijzigen[1]:

- Introduceren van een einddatum van **31 augustus 2027**: rechthebbenden moeten uiterlijk deze datum kenbaar maken dat zij gebruik willen maken van brede ondersteuning.

- Uitzondering bij late vaststelling. Bij vaststelling van gedupeerdheid **na 31 maart 2027** kunnen deze gedupeerden tot **zes maanden** na vaststelling melden of zij gebruik willen maken van brede ondersteuning.

- Een wijziging van het plan van aanpak dat wordt opgesteld voor de brede ondersteuning is mogelijk tot uiterlijk twee jaar na het eerste gesprek over het vaststellen van de hulpvraag. Voorzieningen die al zijn toegekend op basis van een plan, kunnen na die twee jaar doorlopen. Dit betreft een verduidelijking van de huidige wetgeving.

- Harmonisatie van de termijnen voor de brede ondersteuning door het Ondersteuningsteam Buitenland (OTB) voor gedupeerden in het buitenland met die in Nederland. Dit onderdeel was buiten scope van de QuickScan, aangezien dit geen gevolgen heeft voor gemeenten.

- In de Memorie van Toelichting is beschreven wat verstaan wordt onder kenbaar maken belangstelling te hebben voor Brede Ondersteuning. Het betreft:
  - Mondeling of schriftelijk positief reageren op een aanbod of ambtshalve ondersteuning gemeente
  - Kenbaar maken bij UHT
  - Op eigen initiatief contact zoeken met gemeente

Naast deze voorstellen is bestuurlijk afgesproken de huidige Spuk regeling te verlengen tot 1-1-2030. Gemeenten kunnen dan tot 1-1-2033 kosten van brede ondersteuning declareren.
In het bestuurlijk overleg van 9 december 2025 zijn onder andere de volgende afspraken gemaakt om de einddatum van 1 september 2027 haalbaar te maken:

---

[1] Het wetsvoorstel regelt ook een harmonisatie van de termijnen voor de brede ondersteuning door OTB in het buitenland met die in Nederland. Ouders die na 1 september 2027 terugkeren naar Nederland, hebben geen recht meer op brede ondersteuning

- Speciale aandacht zal worden gegeven aan de positie van jongeren in de brede ondersteuning. Hiertoe zullen aanvullende afspraken worden gemaakt.
- Het ministerie van Financiën spant zicht er voor in dat de afhandeling van de aanvullende schade snel opgeschaald zal worden om die eind 2027 (zo ver mogelijk) te kunnen afronden.
- Met voortvarendheid zal worden gewerkt aan de overgang van brede ondersteuning naar het regulier sociaal domein.

Leeswijzer
In deze notitie worden eerst de conclusies gepresenteerd (paragraaf 2). Vervolgens worden enkele aanbevelingen gedaan voor het verdere traject richting wetsvoorstel (paragraaf 3). In paragraaf 4 wordt de huidige situatie geschetst, waarna in paragraaf 4 en 5 de uitvoeringsconsequenties per onderdelen meer op detail beschreven, waarbij wordt stilgestaan bij het primaire proces, de bedrijfsondersteunende processen en de implementatie.

2. Conclusies

Voor veel gemeenten is er nog geen sprake van afschalen van de brede ondersteuning. De teams in de uitvoering zijn nog volop bezig en zeker bij de gemeenten met de meeste gedupeerden wordt er nog uitgebreid in capaciteit. Het aantal nieuwe aanmeldingen neemt in de helft van deze gemeenten met veel gedupeerden nog steeds toe.

Verwachte toename aantal aanmeldingen
Zodra de einddatum bekend wordt, verwachten de gesproken gemeenten nog een extra toename van het aantal aanmeldingen. Deze toename kan kortstondig zijn, maar ook langer aanhouden. De gemeenten met veel gedupeerden verwachten een grotere extra toename dan de andere gemeenten.

Onvoorspelbaarheid van deze extra aanmeldingen
Hoe de extra aanmeldingen werkelijk zullen verlopen is voor gemeenten onzeker en dat maakt het lastig om hierop in de uitvoering te kunnen anticiperen. De onduidelijkheid over het aantal en het moment van de extra aanmeldingen maakt het ingewikkeld in de uitvoering om de teams tijdig op sterkte te krijgen (door uitbreiding van de capaciteit) en te houden. Samen met het mogelijke verloop van personeel vormt dit een risico voor de kwaliteit van de uitvoering en eventuele wachttijden voor gedupeerden.

Risico: piekbelasting
Een belangrijk risico daarbij is dat er piekbelasting gaat ontstaan, enkele weken voor de einddatum. Dit kan mogelijk leiden tot vertraging in het proces of tot grotere wachtlijsten bij de paar gemeenten die deze momenteel al hebben. De mate van impact op de uitvoering bij de gemeente zal verschillen, afhankelijk van de huidige situatie van de gemeente, waarbij de omvang van de doelgroep (deel gedupeerden dat nog niet in beeld is bij de gemeente), de huidige knelpunten (zoals wachtlijsten en verloop van personeel) en de zwaarte van de problematiek bij de gedupeerden bepalend zijn.

Kwetsbaren en jongeren zijn lastig bereikbaar en melden zich mogelijk te laat
De einddatum voor het aanmelden voor brede ondersteuning brengt nog verdere risico's met zich mee. Allereerst om met name gedupeerde jongeren en de meest kwetsbare gedupeerden die nog niet bij de gemeenten in beeld zijn op tijd te bereiken. Uit de ervaring blijkt dat deze groepen een hogere drempel ervaren en meer tijd nodig hebben om (te overwegen om) ondersteuning te vragen. Die tijd hebben zij straks niet meer. Gemeenten achten het risico aanzienlijk dat een groot deel zich niet meldt of dat een deel zich te laat zal melden. Daarnaast hebben laat erkende

gedupeerden minder tijd om zich aan te melden bij de gemeente en is bij hen het risico daarmee groter dat zij niet tijdig (binnen 6 maanden) bereikt worden voor brede ondersteuning.

Nagenoeg alle deelnemende gemeenten vinden daarom dat gedupeerden die zich nog niet gemeld hebben zo snel mogelijk proactief en persoonlijk benaderd moeten worden om hen te wijzen op de einddatum en de mogelijkheden die er nog zijn. Met name voor jongeren is dit van belang. Ex-partners lijken minder in beeld bij de gemeenten. Vanuit gemeenten met veel gedupeerden komen wel signalen dat deze doelgroep ook lastig te bereiken is en het aantal aanmeldingen achter blijft bij de verwachtingen.

Verwachting: toename kosten reguliere ondersteuning
Diverse gemeenten voorzien dat de kosten en de druk op de reguliere ondersteuning zullen toenemen. Gedupeerden die zich te laat melden (na de einddatum) bij de gemeente kunnen geen beroep meer doen op de brede ondersteuning, maar wel op ondersteuning vanuit de reguliere voorzieningen, terwijl er sprake complexe problematiek. Een deel van de gedupeerden blijkt ook na afloop van de brede ondersteuning nog reguliere ondersteuning nodig te hebben. Dit alles heeft impact op de ondersteuning van deze gedupeerden: *mogelijk* veel aanmeldingen terwijl op dit moment de benodigde expertise bij de reguliere ondersteuning veelal nog onvoldoende is. In het geval er aanzienlijk meer een beroep wordt gedaan op de reguliere ondersteuning heeft het negatieve financiële effecten voor de gemeenten: deze kosten zijn niet meer via de Spuk-regeling te declareren, maar moeten worden bekostigd vanuit het gemeentefonds. Dat zou extra kosten betekenen die ten laste komen van de gemeentelijke budgetten voor jeugdzorg, Wmo, participatiewet en schuldhulpverlening, zonder dat gemeenten daarvoor worden gecompenseerd.

3. Aanbevelingen

Gemeenten achten de einddatum haalbaar en uitvoerbaar, mits voldaan kan worden aan een aantal randvoorwaarden om de genoemde risico's zo veel mogelijk te beperken:

- Tijdige, heldere en herhaalde communicatie naar gedupeerde over de einddatum en de consequenties. Het bereiken van zoveel mogelijk gedupeerden ruimschoots voor de einddatum is van belang. Dat betekent dat de communicatie snel op gang moet komen en in bijzonder gericht is op jongeren. Het rijk is hierbij als eerste aan zet. Daarnaast is het van belang dat landelijke en lokale communicatie onderling goed wordt afgestemd. Zorg voor een eenduidige boodschap door landelijke formats en voorbeeldcommunicatie en stel gemeenten tijdig op de hoogte wanneer warme plaatsvindt.

- De meeste gemeenten zijn bereid de inwoners die bij hen nog niet in beeld zijn actief ondersteuning aan te bieden. Aangezien er geen grondslag is voor het delen van gegevens van met name jongeren, pleiten gemeenten voor een warme overdracht aan gemeenten van alle gedupeerden en getroffenen, inclusief jongeren, die zich nog niet gemeld hebben voor brede ondersteuning, zodat gemeenten hen kunnen benaderen. Voorwaarde daarbij is wel dat UHT hierin eerst aan zet is om deze gedupeerden proactief te benaderen met de vraag of zij gebruik willen maken van een gemeentelijk hulpaanbod. Wanneer die toestemming is verleend, dient de overdracht naar gemeenten snel en zorgvuldig gefaciliteerd te worden, zodat gemeenten hier daadwerkelijk opvolging aan kunnen geven. Zorg hierbij voor actuele en volledige gegevens: Burgerservicenummer, naam, actueel telefoonnummer, email en adres. Dit alles geldt ook voor gedupeerden die ná 31 maart 2027 erkend worden.

- Gemeenten hebben meer inzicht nodig in de omvang van de doelgroep (deel dat nog niet is bereikt) per gemeente en het aantal bezwaarprocedures dat nog loopt bij de UHT van inwoners uit hun gemeente. Dat geeft gemeenten enig houvast bij het plannen van de benodigde capaciteit voor brede ondersteuning.

- Een verlenging van de huidige Spuk-regeling, zodat er voldoende financiële ruimte is om de groep die nog niet in beeld is te bereiken en alle tijdige aanmelders brede ondersteuning te bieden. Daarnaast dienen er voldoende middelen zijn om het team operationeel te houden met voldoende gekwalificeerde medewerkers (zo nodig uitbreiding). De verlenging die is opgenomen in de bestuurlijk afspraken van 9 december 2025, lijkt hiertoe voor de meeste gemeenten voldoende.

- De ervaring leert dat voor veel gedupeerden brede ondersteuning pas echt mogelijk is na financiële herstel. Er zullen dan ook gedupeerden zijn die door omstandigheden zich later aanmelden dan 31 augustus 2027. Een beperkt deel van hen kan beroep doen op de hardheidsclausule die in de Wet is opgenomen. Zorg ervoor dat op landelijk niveau wordt getoetst of het strikt toepassen van de einddatum in een specifiek geval leidt tot een onredelijk benadelend gevolg**,** zodat er geen verschillen ontstaan tussen gemeenten. Houdt rekening met de tijd die gedupeerden nodig hebben om zich nadat de financiële schadeafhandeling is afgerond alsnog aan te melden voor brede ondersteuning.

- Zorg voor extra financiële middelen voor de reguliere ondersteuning zodat gemeenten gedupeerden die te laat zijn voor brede ondersteuning toch voldoende kunnen ondersteunen vanuit de reguliere hulp en hiertoe voldoende capaciteit en vooral ook de juiste kennis en expertise kunnen organiseren. Onderzoek hoe groot deze behoefte is en welke middelen nodig zijn.

De volgende paragrafen geven een onderbouwing van voor de conclusies en aanbevelingen. Hierbij wordt ingegaan op de huidige situatie, de impact van het wetsvoorstel op de uitvoering van brede ondersteuning en de benodigde voorbereiding op de einddatum.

4. Huidige situatie

Organisatie brede ondersteuning

De uitvoering van brede ondersteuning is door gemeenten divers georganiseerd. De meeste gemeenten die aan het onderzoek meededen, werken met één centraal meldpunt. Met name de grotere gemeenten hebben het meldpunt en de brede ondersteuning belegd bij buurt- of wijkteams, soms in combinatie met een centraal punt. Enkele gemeenten werken (daarnaast) met een *outreachend* team, waarbij gedupeerden proactief worden benaderd. De brede ondersteuning wordt meestal uitgevoerd door de gemeente zelf of een gecontracteerde partij. Bij sommige gemeenten is het belegd bij een gemeenschappelijke regeling.

Bij de meeste gemeenten wordt het casemanagement uitgevoerd door gespecialiseerde consulenten, aangezien consulenten veelal geconfronteerd worden met complexe problematiek die kennis en expertise vraagt die de reguliere consulenten niet of onvoldoende in huis hebben. Daarnaast werken enkele gemeenten met ervaringsdeskundigen in het team. Zij brengen waardevolle ervaring mee en helpen bij het bereiken van kwetsbare gedupeerden, mede gezien het wantrouwen in de overheid van veel gedupeerden.

Bij alle gemeenten die aan het onderzoek hebben meegedaan is het team dat de brede ondersteuning uitvoert nog volledig operationeel. Vooral bij gemeenten die te maken hebben met

veel gedupeerden, veel aanmeldingen en of een stijging van het aantal aanmeldingen wordt de bezetting van het team nog uitgebreid.

Aantal aanmeldingen en verloop

Het **aantal** gedupeerden (ouders en jongeren van 16 jaar en ouder) dat zich bij de gemeenten meldt voor brede ondersteuning varieert sterk per gemeente en is uitermate scheef verdeeld. Dit hangt vanzelfsprekend voor een belangrijk deel af van het aantal gedupeerden dat in de gemeente staat ingeschreven. Landelijk varieert het totaal aantal aanmeldingen van minder dan 5 tot ruim 8.000 (stand maart 2026) per gemeente. 16 gemeenten worden geconfronteerd met de helft van het totale aantal aanmeldingen, 53 gemeenten vangen samen een kwart van het totaal aantal aanmeldingen op en 273 verdelen de resterende 25% van het aantal aanmeldingen.

Aantal aanmelders (ouders) bij gemeenten (2 maart 2026)	*Aandeel gemeenten*
Minder dan 100	*68%*
100 tot 200	*15%*
200 tot 500	*10%*
500 tot 700	*3%*
700 tot 900	*2%*
900 tot 4000	*2%*
4000 of meer	*1%*

Bron: https://herstel.toeslagen.nl/samen-herstellen/aantal-gedupeerden-per-gemeente/; Geraadpleegd maart 2026.

Een groot deel van de gemeenten die deelnamen aan de QuickScan ontvangt op dit moment 2 tot 15 aanmeldingen per maand (gemiddeld naar schatting 6 per maand). Bij de meeste van deze gemeenten is het aantal nieuwe aanmeldingen per maand momenteel stabiel. Bij enkelen neemt het toe of daalt het. Bij andere deelnemende gemeenten melden zich gemiddeld naar schatting 35 gedupeerden per maand, in enkele gemeenten gaat het om 70 tot 90 aanmeldingen. Dit zijn gemeenten waar relatief veel gedupeerden wonen. Bij de meeste van deze gemeenten neemt het aantal aanmeldingen per maand nog toe.

Bereik

Het beeld is dat gemeenten geen zicht hebben op het aandeel van het totaal aantal gedupeerden dat zij inmiddels hebben bereikt met de brede ondersteuning. Wel blijkt dat de meest kwetsbare gedupeerden het moeilijkst te bereiken zijn voor gemeenten. Vooral een *outreachende* aanpak en mond-op-mond reclame van andere gedupeerden blijkt te helpen om deze groep te bereiken. Het gaat vaak om mensen die geen of weinig vertrouwen hebben in de overheid, inwoners met taalproblemen of inwoners met psychische beperkingen. Met name jongeren/kinderen van gedupeerde ouders (al dan niet met problematische schulden) zijn moeilijk bereikbaar voor brede ondersteuning. Gemeenten zien hen wel, maar het aantal blijft achter bij wat gemeenten op basis van de cijfers verwachten.

Communicatie in relatie tot bereik

De ervaringen met eerdere landelijke en gemeentelijke communicatieacties zijn verschillend. Een groot aantal van de betrokken gemeenten zag kortstondig een aanzienlijke toename in het aantal aanmeldingen (met name de gemeenten waar veel gedupeerden wonen). Slechts enkele van

deze gemeenten zagen echter een structurele toename van het aantal aanmeldingen. Enkele gemeenten zagen zelfs geen effect. De gemeenten waar relatief minder of veel minder gedupeerden wonen, geven en ander beeld: de meeste zagen geen effect van de communicatie op het aantal aanmeldingen.

Gedupeerde ouders die bij het UHT hebben aangegeven interesse te hebben in ondersteuning door de gemeente worden op basis van de gegevens van het UHT (lijsten gegevens-portaal) benaderd. Dit vraagt van deze gemeenten nog wel het nodig uitzoekwerk aangezien de gegevens beperkt zijn (de lijsten bevatten een bsn, een naam en soms een telefoonnummer). Van jongeren (16+) zijn echter geen lijsten beschikbaar. Daarnaast zijn ook medewerkers van reguliere sociale teams, schuldhulpverlening en inkomensconsulenten bronnen om zicht te krijgen op gedupeerden. Echter de privacy wetgeving werkt hier contraproductief. Ook heeft een enkele gemeente positieve ervaringen met het in beeld krijgen van gedupeerde jongeren door jonge buddy's in te zetten in (kwetsbare) wijken. Deze nog meer *outreachende* aanpak blijkt effect te hebben om de doelgroep te bereiken.

Ervaren knelpunten

Complexe problematiek, wantrouwen en taalbarrières komen voor bij veel gedupeerden. Dit maakt het bereiken van de verschillende doelgroepen ingewikkeld. Vertrouwen opbouwen vraagt de nodige investering. Ook het bieden van effectieve hulp wordt hierdoor complex. Een deel van de gedupeerden die gebruik maken van de brede ondersteuning heeft na het traject nog reguliere hulp nodig. Een enkele gemeente geeft wel aan dat jongeren veelal na 2 jaar intensieve begeleiding wel een heel stuk zijn opgeschoten en weer verder kunnen met hun leven. Vandaar het belang om deze groep zo veel mogelijk in beeld te krijgen. Dit onderzoek kon echter niet vaststellen of dit beeld representatief is.

Ook bij het organiseren van de dienstverlening ondervinden diverse gemeenten de nodige knelpunten en uitdagingen. Verloop van personeel is een knelpunt dat veel werd genoemd tijdens de sessies. Deels heeft dit te maken met de complexiteit en intensiteit die het werk met zich meebrengt, deels ook met de relatieve onzekerheid en beperkt perspectief door de tijdelijkheid van contracten. Hierdoor staat ook de benodigde expertise in het team onder druk. Het beeld is dat het verloop van personeel bij grotere gemeenten met relatief veel gedupeerden een groter vraagstuk is.

Verder hebben gemeenten die geconfronteerd worden met veel aanmeldingen al snel te maken met vertragingen in het proces. Enkele gemeenten hebben te maken met (groeiende) wachtlijsten. Dit zijn de gemeenten waar ruim een derde van de melders woonachtig is. Doordat het aantal aanmeldingen scheef verdeeld is over de gemeenten ligt er hoge druk bij enkele gemeenten.

5. Impact

Gemeenten zijn onzeker over het aantal extra aanmeldingen

Wat het effect zal zijn van het bekend maken van de einddatum op het aantal aanmeldingen is voor gemeenten onzeker en koffiedik kijken. Op basis van eerdere communicatie acties en de ervaring dat veel gedupeerden veel tijd nodig hebben voordat zij overgaan tot aanmelding, verwacht een groot aantal van de gesproken gemeenten kortstondig enige of een aanzienlijke toename van het aantal aanmeldingen, mogelijk in de laatste weken voor de einddatum (aanmeldpiek).

Een klein aantal gemeenten verwacht dat het bekendmaken van de einddatum ook structureel (maandelijks) zal leiden tot meer aanmeldingen. Een klein deel van de gemeenten waarmee is gesproken verwachten niet of nauwelijks een toename van het aantal aanmeldingen.
Daarnaast moeten gemeenten ook rekening houden met een toename van het aantal informatieve vragen van gedupeerden. Ook de omvang hiervan is voor gemeenten niet in te schatten en onzeker. Hoe meer gedupeerden een gemeente ondersteunt, hoe meer extra aanmeldingen zij verwacht.

Of en in welke mate er sprake zal zijn van een extra toestroom en een mogelijke aanmeldpiek zal waarschijnlijk per gemeente verschillen. Dit zal afhangen van meerdere factoren die zich (deels) aan het zicht van gemeenten onttrekken. Het gaat hierbij niet alleen om het aantal gedupeerden dat in een gemeente woont en met name het deel dat nog niet eerder in beeld is gekomen. Het gaat ook om de vraag hoeveel van hen daadwerkelijk behoefte heeft aan gemeentelijke hulp en ondersteuning én de motivatie en het vertrouwen heeft om zich te melden. Ook de tijdigheid, helderheid en frequentie van de communicatie naar gedupeerden over de einddatum speelt hierin een belangrijke rol.

Kunnen gemeenten de verwachte extra aanmeldingen opvangen?

Of gemeenten de verwachte toenemende vraag kunnen opvangen, is niet eenduidig te beantwoorden – het beeld verschilt per gemeente of situatie. Binnen het onzekere beeld van het aantal extra aanmeldingen zullen er gemeenten zijn die een mogelijk extra instroom naar verwachting prima kunnen opvangen en zal het aantal inwoners dat afrondt groter zijn dan de (extra) instroom. Een ander deel van de gemeenten voorziet echter een knelpunt, zeker gemeenten die nu al een wachtlijst hebben voor brede ondersteuning.

Als er sprake is van een grote aanmeldpiek treedt er bij hen mogelijk een capaciteitsprobleem op met als gevolg meer vertraging op in het proces en bij enkele gemeenten nog langere wachtlijsten. Dit helpt niet om het wantrouwen dat gedupeerden hebben richting de overheid te verminderen. Dit scenario zal zich vooral kunnen voordoen bij die gemeenten waar de uitvoering nu al onder druk staat, de enkele gemeenten die in de huidige situatie te maken hebben met (groeiende) wachtlijsten (ondanks continue opschaling van het team) en gemeenten die nog weinig gedupeerden bereikt hebben.

Een grote uitdaging bij diverse gemeenten is het operationeel kunnen houden van de KOT teams na de einddatum. Zoals gezegd is het verloop van personeel bij diverse gemeenten nu al een knelpunt. Het werk is zwaar en zij werken op basis van een tijdelijke inhuur. Het vinden en binden van gekwalificeerd personeel is nu al een uitdaging. Het op tijd zo nodig aantrekken van extra medewerkers met uitzicht op continuïteit is dat des te meer. Als medewerkers vertrekken, gaat daarmee ook opgebouwde kennis en expertise verloren. Dit risico ervaren alle deelnemende gemeenten. Het is voor gemeenten van belang dat zij deze medewerkers kunnen behouden én hen voldoende perspectief bieden. Een groot deel van de gemeenten die deelnamen aan de QuickScan voorzien het risico dat het verloop toeneemt met de bekendmaking van de einddatum. Gemeenten geven aan dat het daarom belangrijk is dat de huidige Spuk-regeling daadwerkelijk wordt verlengd, zodat zij medewerkers (met tijdelijke contracten) perspectief kunnen bieden.

Tijdig anticiperen op ontwikkelingen en capaciteitsplanning is voor gemeenten moeilijk, aangezien de toestroom onvoorspelbaar is en gemeenten op dit moment niet of onvoldoende beschikken over betrouwbare informatie over de omvang van de resterende groep. Als extra personeel nodig is, dan geven gemeenten aan dat werven pas realistisch is zodra de noodzaak zich ook daadwerkelijk aandient. Afhankelijk van gemeente en regio zal dit eenvoudig of juist moeilijk te organiseren zijn. Het werk vraagt immers specialisten die schaars zijn of opgeleid moeten worden.

Tenslotte merken gemeenten op dat de einddatum net na de zomerperiode ongelukkig gekozen is. Een aantal gemeenten geeft aan dat het dan gezien vakanties extra complex is om het team op sterkte te hebben/te krijgen.

Risico dat kwetsbare doelgroepen onvoldoende worden bereikt

Gemeenten zien het risico dat juist de meest kwetsbare gedupeerden (inwoners met psychische klachten, laaggeletterden, mensen met instabiele huisvesting) buiten de boot vallen. De ervaring leert dat veel gedupeerden veel tijd nodig hebben en een grote drempel ervaren om al dan niet over te gaan tot brede ondersteuning na het financieel herstel, met het risico dat zij te laat zijn. Voor de meest kwetsbaren geldt dat des te meer.

Diverse gemeenten voorzien dan ook dat gedupeerden die laat erkend worden te weinig tijd (6 maanden voor inwoners die ná 31 maart 2027 erkend worden) ervaren om de afweging te maken om zich al dan niet te melden bij de gemeente met het aanzienlijke risico dat zij buiten de boot vallen. Gemeenten maken zich hierbij ook met name zorgen over het bereiken van jongeren die gebruik kunnen maken van brede ondersteuning (en daarbinnen het aanvullend schuldhulpverleningsaanbod), terwijl brede ondersteuning voor deze groep mogelijk veel baat kan hebben. Risico's voor ex-toeslagenpartners werden door gemeenten minder naar voren gebracht. Meerdere gemeenten met veel gedupeerden geven wel aan dat het aantal aanmeldingen van deze groep achterblijft bij de verwachting. Doordat deze groep later erkend is lijken zij minder goed in beeld te zijn.

Gemeenten vinden het dan ook belangrijk dat zo snel mogelijk gestart wordt met gerichte communicatie, zodat deze groepen worden bereikt voor de einddatum. Nagenoeg alle gemeenten die aan het onderzoek deelnamen, zijn bereid de groep die nog niet in beeld is proactief te benaderen.

Helderheid nodig over aanmeldingen na 31 augustus 2027

Gemeenten voorzien dat een deel van de gedupeerden dat nog niet in beeld is zich (net) na de einddatum zullen melden voor brede ondersteuning. Over hoe hiermee het beste is om te gaan, bestaan bij gemeenten verschillende opvattingen. Een groot deel van de deelnemende gemeenten zou in die gevallen – ook gezien de juridische risico's - gebruik willen maken van de hardheidsclausule die in de wet is opgenomen. Wel pleiten deze gemeenten voor landelijke kaders: wanneer is toepassing van zo'n clausule gerechtvaardigd en wanneer niet? Hoe voorkom je lokale verschillen. Dit alles betekent wel een extra uitvoeringslast en dus hogere kosten.

Een ander deel van de gemeenten wil kiezen voor een harde grens en deze melders verwijzen naar de reguliere hulpverlening. Dit vraagt van gemeenten een extra inspanning waarbij door het KOT-Team een zorgvuldige gesprek en toeleiding moet plaatsvinden naar de reguliere ondersteuning.

Impact/risico's voor de reguliere ondersteuning

Gemeenten voorzien extra druk op de reguliere ondersteuning (Wmo, jeugdhulp, Participatie en schuldhulpverlening). Ten eerste voorzien gemeenten zoals gezegd dat een deel van de gedupeerden die nog niet in beeld zijn, zich te laat melden voor brede ondersteuning of zich niet melden (meest kwetsbaren en jongeren). Het risico is aanzienlijk dat bij een deel van hen de problematiek toeneemt en dat zij uiteindelijk terecht komen bij de reguliere ondersteuning.

Gemeenten voorzien ook dat als er naar aanleiding van de bekendmaking van de einddatum een piek komt in het aantal aanmeldingen, er na twee jaar ook een piek zal zijn in aanmeldingen voor

reguliere ondersteuning. De ervaring leert dat voor een aanzienlijk deel van de inwoners het traject van brede ondersteuning niet genoeg is (na beëindiging van het plan van aanpak zijn de problemen nog niet opgelost). Een deel van deze gedupeerden zal zich dan, na beëindiging van het plan van aanpak, alsnog melden bij de reguliere hulp. Dit vraagt om extra middelen voor de reguliere ondersteuning in het gemeentefonds. Onderzoek is nodig om te bepalen hoe groot deze behoefte is en welke middelen nodig zijn.

Als gevolg hiervan voorzien de gemeenten de volgende risico's voor de uitvoering:

- Als beide instromen samenvallen kunnen op deelgebieden knelpunten in de dienstverlening en mogelijk wachtlijsten ontstaan.
- Diverse gemeenten voorzien risico's bij de overdracht naar de reguliere hulpverlening na het traject van brede ondersteuning. Veel gedupeerden staan wantrouwend tegenover de overheid en hulpinstanties. Dit vraagt veel van de overdracht. Wanneer het vertrouwen ontbreekt, vergroot dit het risico op uitval.
- De reguliere ondersteuning beschikt op dit moment niet over de benodigde kennis en expertise die de brede ondersteuning kenmerkt. Dat vergroot het risico op een mismatch tussen de hulpvraag en het niet integrale aanbod, waardoor het risico op uitval zal toenemen.
- Hogere kosten voor de gemeenten: een deel van de extra kosten die gemaakt worden, kunnen niet meer gedeclareerd worden binnen de Spuk-regeling. Kosten verschuiven van het toeslagenbudget naar de gemeentelijke algemene middelen en dus de budgetten jeugdzorg, Wmo, Participatie en schuldhulpverlening.
- Een ongelijk en onrechtvaardig aanbod: een deel van gedupeerden moet het met reguliere hulp doen in plaats van brede ondersteuning. De hulpvraag is veelal breder dan reguliere hulp kan bieden. De kracht van brede ondersteuning is nu juist dat deze anders is georganiseerd dan de reguliere voorzieningen: het is herstelgericht in plaats van gericht op één probleem, op basis van een integraal plan van aanpak (meerdere leefgebieden), biedt meer ruimte voor maatwerk en is regie-gestuurd met hulp van een casusregisseur. Het reguliere aanbod is niet zo ingericht en heeft hier ook niet de financiële middelen voor.

Juridische vraagstukken over tijdige aanmelding

De meeste gemeenten kunnen nog niet overzien of het bekendmaken van de einddatum zal leiden tot juridische vraagstukken. Denk hierbij aan discussie en bewijsproblemen over de vraag of iemand zich (op tijd) heeft gemeld (wanneer is sprake van melden?) en mogelijk over de ongelijkheid die kan ontstaan tussen gemeenten.

6. Voorbereiding op de einddatum

De aanloop naar de einddatum vraagt van gemeenten een aantal concrete voorbereidende stappen. Hierbij gaat het om het aanpassen van beleidsregels, het bijstellen van werkprocessen, het herzien van contractafspraken met hiervoor ingehuurde medewerkers en aanbieders van trajecten en het aanpassen van de administratie.

Belangrijk is, zoals eerder opgemerkt, het op sterkte houden en het eventueel uitbreiden van het KOT-Team. De bezetting moet vooralsnog op sterkte blijven, de kennis en expertise binnen het team moet behouden blijven en tegelijkertijd moeten gemeenten zo goed mogelijk anticiperen op een mogelijke toename (en fluctuatie) van het aantal aanmeldingen. Bij dit alles voorziet een groot deel van de gemeenten risico's.

Communicatie vanuit het Rijk en VNG

Gemeenten zijn unaniem in hun opvatting dat communicatie cruciaal is en veel zal vragen. Zowel van het Rijk, VNG en gemeenten.

Veel van de deelnemende gemeenten benadrukken dat het rijk als eerste aan zet is als het gaat om de communicatie richting de doelgroep. De verwachting is dat het bekendmaken van de einddatum zal leiden tot de nodige onrust, angst, onzekerheid en frustratie bij de doelgroep. Een aantal gemeenten geeft aan dat als zij gezien worden als de partij die de einddatum heeft bepaald, dit het vertrouwen dat nodig is voor effectieve dienstverlening kan ondermijnen. Het helpt gemeenten als het besluit van de einddatum helder en herhaaldelijk (!) vanuit het Rijk wordt gecommuniceerd.

Tijdige communicatie op meerdere momenten vergoot mogelijk het bereik en helpt tegelijkertijd een last-minute piek te voorkomen. Een algemene campagne, flyers en folders zijn nodig maar onvoldoende aldus een groot deel van de gemeenten. Daarnaast is gerichte, persoonlijke communicatie effectiever.

Gemeenten geven mee dat de boodschap concreet moet zijn: wat is de einddatum, waar kunnen mensen na die datum nog terecht en waarom is het belangrijk om zich nu zo snel mogelijk te melden? Een belangrijk aandachtspunt is de afbakening van de doelgroep: de boodschap is bedoeld voor mensen die nog niet in beeld zijn bij de gemeente. Met name ongerichte communicatie kan ook onrust en stress veroorzaken bij gedupeerden die al in een ondersteuningstraject zitten.

Extra aandacht voor jongeren is erg belangrijk. Juist ook deze groep willen gemeenten zoveel mogelijk bereiken met hun aanbod.

Communicatie vanuit de gemeenten

Gemeenten zien ook voor zichzelf een actieve rol weggelegd. Nagenoeg alle gemeenten die aan het onderzoek deelnamen, willen de groep die nog niet in beeld is proactief benaderen en zijn bereid dit ook te organiseren, ondanks de hoge werkdruk bij diverse gemeentelijke teams. Voor gemeenten met veel gedupeerden en veel aanmeldingen is dit een aanzienlijke opgave die extra capaciteit en geld vraagt, waarvoor voldoende ruimte binnen de Spuk-regeling noodzakelijk is.

Het is van belang dat gemeenten die dit desgewenst willen organiseren hierbij zo goed mogelijk gefaciliteerd worden, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van voldoende en goede gegevens van de groep die nog bereikt moet worden (met name ook jongeren) en door voldoende juridische borging van proactieve dienstverlening.

Waar mogelijk is outreachend werken een effectieve aanpak; enkele gemeenten doen dit al. Samenwerking met lokale initiatieven kan hierbij helpen. Landelijke of regionale kennisdeling over een dergelijke aanpak is welkom voor gemeenten die dit desgewenst willen verkennen.

Gemeenten geven aan dat de onderlinge afstemming tussen Rijk, VNG en gemeenten over communicatie van belang is om versnippering en tegenstrijdige boodschappen te voorkomen. Een handreiking van VNG zou hierin structuur kunnen bieden.

Afbouw KOT team

Bij de afbouw van het team is de borging van kennis en expertise binnen de gemeentelijke organisatie een belangrijk aandachtspunt. Veel gemeenten geven aan dat de kennis en expertise die binnen de teams zijn opgebouwd over problematieken en aanpakken behouden moet blijven. Ondersteuning hierbij vanuit VNG is gewenst.

Bijlage 1

Begeleidingscommissie	
Ministerie van Financiën	Koen Bosma
VNG	Alison Hurley
VNG Realisatie	Saskia Peeman, Annika Meekel
Stichting Lotgenotencontact Kinderopvangtoeslagaffaire	Gjalt Jellesma

Bijlage 2

Deelnemers sessies	
Almere	Roosendaal
Amsterdam	Rotterdam
Apeldoorn	‘s-Hertogenbosch
Arnhem, lokaal expertise team	Stroomopwaarts
Capelle aan den IJssel	Tilburg
Delft	Utrecht
Den Haag	Velsen
Deventer	Venlo
Drechtsteden, regionale Sociale Dienst	Vijfheerenlanden
Eindhoven, WHT	Zaanstad
Maastricht	Zeist
Midden-Groningen	Zuidplas/Stichting ZO!
MDF	Roosendaal
Nissewaard	Venlo

Deelnemers interviews	
Gemeente Rotterdam	
Gemeente Vijfheerenlanden	
Gemeente Arnhem	

QUICKSCAN
“Wet introductie data en termijnen brede ondersteuning”

Uitvoeringsgevolgen wetsvoorstel – perspectief Ouders in het Buitenland (OTB)

1 Inleiding en scope

In dit document beschrijven wij ons beeld van de uitvoeringsgevolgen van het voorliggende wetsvoorstel en de bijbehorende Memorie van Toelichting (MvT), specifiek vanuit het perspectief van de uitvoering van brede ondersteuning aan ouders in het buitenland.

Wij hebben geen normatief oordeel over het wetsvoorstel, maar beschrijven in deze reactie waar en hoe voorgestelde bepalingen in de uitvoering tot knelpunten kunnen leiden. Ervaringen van ouders en casemanagers van OTB zijn als input gebruikt om te komen tot deze aanpassing van de wet. De beoogde richting, visie en uitgangspunten die ten grondslag liggen aan deze wetsaanpassing inclusief de MvT, onderschrijven wij dan ook ten zeerste. In de uitwerking zoals die nu voorligt, zien wij twee belangrijke knelpunten die wat ons betreft niet leiden tot het beoogde resultaat en die het de uitvoering zelfs onbedoeld lastiger kunnen maken.

Het eerste punt betreft de begrenzing van de ondersteuning door OTB. Die is nu gekoppeld aan een termijn (van 2 jaar) waarbinnen het plan van aanpak aangepast mag worden. Dit geeft wat ons betreft te veel ruimte voor doorlopende ondersteuning, het is een te zachte grens. Wij pleiten voor een harde termijn van maximaal 2 jaar voor de ondersteuning door casemanagers van OTB.

Het tweede punt betreft de maximale termijn van 6 maanden voor het toekennen van financiële tegemoetkomingen. Die begrenzing sluit niet aan bij onze werkwijze en praktijk (wij maken nu geen onderscheid tussen materiële en immateriële verstrekkingen) en wij verwachten dat deze grens, zeker in langer durende remigratietrajecten, zorgt voor grote uitvoeringsproblemen. Daarbij lukt het met de huidige regels om met de financiële verstrekkingen binnen de kaders te blijven. Begrenzing van de verstrekkingen door een maximale termijn van 2 jaar voor ondersteuning door casemanagers van OTB vast te leggen is voldoende.

Onderstaand beschrijven wij geclusterd per punt onze input. We starten met concrete punten gekoppeld aan de tekst uit uw documenten, daarna een kernachtige samenvatting onder het kopje bevinding/aandachtspunt en tot slot de gevolgen voor de uitvoering. Helemaal onderaan dit document vindt u nog een korte samenvatting van de hoofdpunten inclusief budgettaire consequenties en een opsomming van kleine punten die ons opvielen.

2 Onderscheid Nederland – buitenland

In het wetsvoorstel en de MvT worden de voorwaarden en beleidskaders voor ouders in Nederland en ouders in het buitenland door elkaar gebruikt. Hieronder de punten uit de MvT:

- Er wordt gesproken over een college van B&W voor alle ouders. Dat geldt niet voor ouders in het buitenland (bladzijde 1, MvT)
- “de gemeente stelt een plan van aanpak op”, geldt niet voor ouders in het buitenland (bladzijde 1, MvT)
- “Kinderen (vanaf 16 jaar) … hebben ook zelfstandig recht op een plan van aanpak”, geldt niet voor kinderen in het buitenland (bladzijde 1 MvT).

- “Aan ouder en gezinnen die in het buitenland wonen …”. Hier worden de overige rechthebbende doelgroepen niet benoemd (ex-partners en nabestaanden) terwijl dat bij de zin over Nederland wel staat.
- “Sinds 2021 zijn gedupeerde ouders geholpen…”, geldt niet voor ouders in het buitenland. Zij worden geholpen sinds juni 2022 (bladzijde 1 MvT).
- Na afloop van brede ondersteuning: “Waar nodig zal de overheid ondersteuning blijven bieden”, geldt niet voor rechthebbenden in het buitenland (bladzijde 5, tweede paragraaf, MvT)

Bevinding/aandachtspunt

Het onderscheid tussen uitvoering in Nederland en uitvoering voor ouders in het buitenland wordt beperkt en niet systematisch expliciet gemaakt. Dit kan opgelost worden door aan het begin (van de MvT) een korte beschrijving toe te voegen van OTB en waarin OTB afwijkt ten opzichte van de werkwijze in Nederland.

Uitvoeringsgevolg

Voor OTB is de uitvoeringscontext wezenlijk anders dan voor gemeenten:

- beperkte zichtbaarheid van problematiek;
- andere doorlooptijden en afhankelijkheden (o.a. remigratie).

Het ontbreken van een expliciet onderscheid leidt tot:

- onduidelijkheid voor uitvoerders en ouders over toepasselijke kaders;
- inconsistente toepassing van regels;
- verhoogd risico op bezwaar en beroep.

3 Kinderen en plannen van aanpak

Zoals hierboven aangegeven, staat in de MvT op bladzijde 1 informatie over kinderen en het plan van aanpak. Deze informatie geldt niet voor kinderen in het buitenland:

- “Kinderen (vanaf 16 jaar) … hebben ook zelfstandig recht op een plan van aanpak” (bladzijde 1 MvT).

Daarnaast staat op bladzijde 4 MvT paragraaf 2.4 Ondersteuning aan jongeren, dat:

- de positie van jongeren “speciale aandacht krijgt” en
- “het kabinet … extra inspanning” levert.

Dit geldt echter niet voor kinderen in het buitenland. De suggestie dat jongeren en kinderen van rechthebbende ouders extra aandacht krijgen, schept mogelijk valse verwachtingen bij kinderen in het buitenland.

Bevinding/aandachtspunt

Het wetsvoorstel handhaaft het onderscheid tussen kinderen in Nederland en kinderen van ouders in het buitenland:

- In Nederland kunnen kinderen (boven 16 jaar) een zelfstandig plan van aanpak hebben.
- In het buitenland vallen kinderen onder het plan van aanpak van de ouder.
- Indien dit onderscheid wordt gehandhaafd, dan moet dat expliciet benoemd worden zodat daar geen misverstanden over kunnen bestaan, inclusief een toelichting waarom dat verschil wordt gehandhaafd, zodat ook de bedoeling van het verschil helder is.

Uitvoeringsgevolg

- Het onderscheid tussen kinderen in Nederland en in het buitenland leidt in de uitvoering tot:
    - gevoelens van ongelijkheid bij betrokken kinderen;
    - beperkte handelingsruimte bij schrijnende situaties.
- Communicatie over jongeren die in Nederland bereikt worden en dankzij een eigen plan van aanpak verder komen, vergroot de onvrede bij jongeren en ouders in het buitenland over het verschil in behandeling.

Daarbij krijgt het plan van aanpak met deze wetswijziging een formele status in de vorm van een beschikking. Belangrijk is dat het mogelijk blijft om binnen dat plan van aanpak verschillende gezinsleden te ondersteunen op basis van hun eigen doelen. In de uitvoering zien we bijvoorbeeld regelmatig dat jongeren wel willen remigreren naar Nederland, terwijl hun ouders (of een ouder) in het buitenland willen blijven. Binnen 1 plan van aanpak hebben we dan 2 sub-plannen: één om de jongere te ondersteunen bij remigratie naar Nederland en een andere om de ouder te ondersteunen bij de doelen die zij nog hebben in het buitenland. We gaan ervanuit dat dit binnen de nieuwe wet mogelijk blijft.

4 Benoemen van RadarAdvies in Memorie van Toelichting

In de MvT wordt op bladzijdes 1, 5 en 10 gerefereerd aan Bureau RadarAdvies. De opdracht voor het uitvoeren van OTB ligt niet bij RadarAdvies maar bij een consortium waar RadarAdvies onderdeel van is en waarvan RadarGroep de penvoerder is. Voor de wet en/of MvT is niet relevant wie OTB uitvoert.

Bevinding/aandachtspunt

In de MvT wordt op meerdere plaatsen verwezen naar “RadarAdvies” als uitvoerder van ondersteuning voor ouders in het buitenland. Voor de uitvoerbaarheid en duurzaamheid van het stelsel is het wenselijk om in wet en toelichting uitsluitend te spreken over OTB.

Uitvoeringsgevolg

- OTB is de uitvoeringsorganisatie.
- RadarGroep is de penvoerder namens het consortium dat de OTB-opdracht uitvoert.
- Het benoemen van een specifieke uitvoerende partij in wet- en toelichtingstekst is juridisch onzuiver.

5 Doorlooptijd en begrenzing van ondersteuning

Bladzijde 2 MvT:

De tekst in de Wht wordt gewijzigd. In de nieuwe wet kan het plan van aanpak gedurende 2 jaar worden gewijzigd. Echter de financiële tegemoetkomingen kunnen alleen in de eerste 6 maanden worden toegekend. Dat betekent de facto dat een wijziging in het plan van aanpak na de zesde maand niet kan leiden tot een financiële tegemoetkoming. Zoals u kunt lezen in hoofdstuk 6, is dit vanuit de uitvoering gezien onwenselijk en niet werkbaar. Mocht de termijn vastgehouden worden dan adviseren wij om dit expliciet in de MvT op te nemen zodat er geen misverstanden over bestaan.

Bladzijde 2 MvT:

Deze wijziging heeft als mogelijk onbedoeld effect dat de ondersteuning aan ouders in het buitenland theoretisch oneindig kan doorlopen. Dat een plan van aanpak niet meer kan worden gewijzigd, betekent niet dat de ondersteuning stopt. In het tweede jaar wordt bijvoorbeeld het plan van aanpak gewijzigd en

vraagt ouder immateriële ondersteuning van het OTB voor een langere periode (waarbij het Noodzakelijkheidscriterium is meegenomen). Het uitvoeringsgevolg is dat OTB de ondersteuning wettelijk niet kan stoppen. Een ongewenst effect van deze wijziging.

Bladzijde 3 MvT:
De maximale doorlooptijd voor het aanpassen van de plannen van aanpak in het wetsvoorstel is (art. 8.9a): 1-9-2027 + 2 jaar ondersteuning = 1-9-2029.
Door bezwaren en beroepen kan het onherroepelijk vaststellen dat een ouder rechthebbend is, verlengd met de 6 maanden tijd die ouder heeft om aan te geven gebruik te willen maken van brede ondersteuning, ervoor zorgen dat er instroom is ná 1 september 2027. Daarmee legt de wetgever zich vast op het verlenen van diensten tot mogelijk ná 2030.

Bovenstaande drie punten maken duidelijk dat de bepaling, dat na 2 jaar het PvA niet meer mag worden aangepast, niet leidt tot de gewenste begrenzing van de dienstverlening. Wij adviseren om een harde eindtermijn voor de dienstverlening van OTB (bijvoorbeeld de termijn van 2 jaar na eerste gesprek) in de wet op te nemen, waarbij verleende verstrekkingen of gedurende die 2 jaar aangegane verplichtingen wel door kunnen lopen na de termijn van 2 jaar, maar de dienstverlening door casemanagers van OTB stopt na uiterlijk 2 jaar.

Bevinding/aandachtspunt
Het wetsvoorstel introduceert meerdere vormen van begrenzing:
- maximale termijn voor aanpassing van het plan van aanpak (2 jaar);
- beperking van materiële verstrekkingen/financiële tegemoetkomingen tot de eerste 6 maanden;
- beëindiging van ondersteuning wanneer “naar het oordeel van de minister een nieuwe start is gemaakt”. Waarbij het begrip een nieuwe start helder gedefinieerd moet worden om dit toepasbaar te maken.

Deze begrenzingen grijpen niet eenduidig in elkaar. Voor de uitvoerbaarheid is een eenduidige, tijdsgebonden begrenzing beter hanteerbaar dan impliciete of subjectieve criteria.

Uitvoeringsgevolg
De combinatie van verschillende (indirecte) begrenzingen kan leiden tot:
- onduidelijkheid over het daadwerkelijke einde van ondersteuning;
- verhoogde kans op juridisering;
- intensieve casus- en escalatiebespreking in plaats van ondersteuning.

Het criterium “nieuwe start” is niet objectiveerbaar en moeilijk toepasbaar in individuele casuïstiek.

6 Financiële tegemoetkomingen (6 maanden termijn)

Financiële tegemoetkoming versus verstrekkingen
In de wet maakt de wetgever voor Nederland onderscheid tussen materiële verstrekkingen en immateriële verstrekkingen. Voor ouders in het buitenland geldt dat onderscheid niet. Daar geldt het begrip financiële tegemoetkomingen, dat in de huidige praktijk gebruikt wordt voor zowel immateriële als materiële verstrekkingen. Het maken van een onderscheid tussen materieel en immaterieel is voor ouders in het buitenland lastig uitvoerbaar. Ook de termijn van 6 maanden past slecht bij de uitvoeringspraktijk van OTB.

Enkele voorbeelden:

- psychische ondersteuning in het woonland is in de terminologie van het OTB immateriële ondersteuning. Echter ouder krijgt, om dat te betalen, een financiële tegemoetkoming. Valt dit onder immateriële verstrekking of is het een financiële tegemoetkoming?;
- hoe zit dat met zorgkosten (denk aan tandartskosten of brillen)? Zijn dit materiële of immateriële verstrekkingen en/of financiële tegemoetkomingen?;
- onderzoek naar stoornissen bij kinderen (zeker als er sprake is van een wachttijd);
- sommige tegemoetkomingen worden gevolgd door andere tegemoetkomingen (tandherstel gevolgd door beugel). Deze zijn niet binnen de eerste 6 maanden helder;
- sommige tegemoetkomingen komen pas naar boven als duidelijk is dat terugverhuizen naar Nederland pas mogelijk is over een aantal jaar, vanwege de wachtlijst voor een geschikte woning.

Bevinding/aandachtspunt

Het wetsvoorstel beperkt financiële tegemoetkomingen tot de eerste 6 maanden van ondersteuning. In de huidige praktijk van OTB zien wij dat het lukt om gemiddeld binnen de afgesproken richtbedragen te blijven. De uitvoeringspraktijk laat zien dat deze toevoeging niet nodig is terwijl het wel een beperking is van ons handelingskader.

Als de termijn van 6 maanden blijft staan en daarmee het onderscheid tussen materiële en immateriële verstrekkingen geïntroduceerd wordt voor ouders in het buitenland dan vraagt dat om heldere bij de uitvoeringspraktijk van OTB passende definities van de begrippen immateriële en materiële verstrekkingen.

Uitvoeringsgevolg

Voor OTB leidt deze bepaling tot knelpunten:

- Uit onze ervaring van de afgelopen jaren blijkt dat ondersteuning in het buitenland vaak een langzame opbouw kent.
- Noodzakelijke interventies (zorg, scholing, remigratievoorbereiding) worden regelmatig pas later zichtbaar.
- De beperking tot 6 maanden:
    - zet druk op vroege besluitvorming;
    - verstoort de logische opbouw van ondersteuning;
    - vergroot de kans op conflict met ouders.

7 Afronding ondersteuning en “zorgvuldige afronding”

Bevinding/aandachtspunt

In de toelichting (bladzijde 1, MvT) wordt gesproken over “zorgvuldige afronding” van ondersteuning, zonder nadere duiding. De tekst maakt niet duidelijk of dit slaat op subjectief herstel (ouder) of objectief einde van ondersteuning (systeem). Extra lastig is daarbij het begrip ‘zorgvuldige’. Deze term wordt ook gebruikt (bladzijde 3, MvT) bij “zorgvuldige” afbouw. Dit is multi-interpretabel en roept bij verschillende partijen verschillende beelden op.

De situatie van ouders in het buitenland is hierbij anders dan die van ouders in Nederland. De verantwoordelijkheid van de Nederlandse staat eindigt in Nederland niet op het moment dat de hersteloperatie stopt. Rechthebbende ouders kunnen terecht bij lokale voorzieningen. In het buitenland geldt dat niet, aangezien er geen door de Nederlandse staat gefinancierde voorzieningen zijn waar ouders na afronding van de hersteloperatie een beroep op kunnen doen voor zorg en/of ondersteuning.

Vandaar dat het belangrijk is om het begrip zorgvuldige afronding van ondersteuning van rechthebbende ouders in het buitenland goed te definiëren.

Uitvoeringsgevolg

- Onduidelijk is of zorgvuldige afronding gaat over:
    - afronding van ondersteuning;
    - afronding van herstel.
- In de uitvoering leidt dit, in combinatie met het woord 'zorgvuldige' tot onduidelijke verwachtingen bij ouders en uitvoerders.
- Het subjectieve begrip "zorgvuldig" is grond voor bezwaar.

8 Conclusie (uitvoeringsperspectief)

De wijzigingen in de wet raken de uitvoering van brede ondersteuning door OTB. Het beperken van de periode waarin OTB een financiële tegemoetkoming kan verstrekken tot 6 maanden heeft hierin de grootste negatieve impact. De ervaring leert inmiddels dat het opbouwen van een vertrouwensband met een rechthebbende in het buitenland gemiddeld langer duurt omdat de ondersteuning in het buitenland altijd op afstand gebeurt. Hierdoor duurt het gemiddeld ook langer voordat een rechthebbende open en eerlijk durft te zijn over bijvoorbeeld de woonsituatie en de staat van de inboedel. Hierin beperken tot een periode van 6 maanden geeft extra druk op de gesprekken in het begin van de relatie tussen OTB en rechthebbende en belemmert goede ondersteuning na de periode van 6 maanden en bij (het uitblijven van) remigratie naar Nederland. In de huidige uitvoering zijn voor het overgrote deel van de situaties die we tegenkomen, voldoende mogelijkheden binnen de huidige kaders en regels om een financiële tegemoetkoming die niet passend is, niet te verstrekken.

Daarnaast concluderen we dat deze wetswijziging niet leidt tot oplossing van één van de grootste uitvoeringsknelpunten die OTB op dit moment ervaart, namelijk een harde datum waarop de ondersteuning door OTB stopt. Vandaar ons advies om een harde termijn van maximaal 2 jaar na het eerste gesprek te hanteren voor ondersteuning aan rechthebbenden door casemanagers van OTB.

In capaciteit en kosten hebben de wetswijzigingen als onze suggesties niet worden overgenomen de volgende consequenties:

- de dienstverlening aan ouders in het buitenland is voorzien tot mei 2028. Samen met andere ontwikkelingen, leidt deze wetswijziging tot verlenging van deze dienstverlening tot eind 2030. De precieze omvang kunnen we nu nog niet inschatten.
- er is extra juridische kennis en capaciteit bij OTB en bij het ministerie nodig vanwege een verwachte toename van bezwaren en beroepen. Bij OTB voor het opstellen van besluiten, het afdoen van klachten en het ondersteunen van het ministerie bij het behandelen van bezwaar en beroep.

Tot slot: diverse aanvullingen op tekst en inhoud

Peildatum

In het wetsvoorstel in art. 2.15b wordt de datum van 7 juli 2020 op verschillende plekken gebruikt als peildatum voor verhuizing naar het buitenland voor 'kind'. In de memorie van Toelichting staat op bladzijde 5, hoofdstuk 4.1 de juiste datum van 31-12-2021.

Definities

In dit document wordt een aantal termen geïntroduceerd. Voor een goede uitvoering zijn voor die termen heldere definities noodzakelijk. Wat verstaat de wetgever onder:

- zorgvuldige afronding (bladzijde 1. MvT)
- zorgvuldige afbouw (bladzijde 3 MvT).
- noodzakelijkheidscriterium (art. 2.15, lid 2, en bladzijde 2. MvT).
- eerste gesprek (art 2.15, lid 3 ev.).
- nieuwe start in het kader van herstel (art 2.15, lid 7).

De definities moeten niet leiden tot minder handelingsruimte voor casemanager en ouder om samen tot herstel te komen en/of juridisering van situaties waar dat niet nodig is. De geïntroduceerde begrippen zijn juist bedoeld om in situaties waarin ouder en OTB vastlopen een aanknopingspunt te bieden om tot afronding te kunnen komen.

Specifieke vragen over wetsartikel

Art. I. onderdeel A: bladzijde 10 MvT, paragraaf 4

Ouder dient ook akkoord te geven op uitwisselen van gegevens. Dan pas wisselt UHT de gegevens met OTB.

Art. I. onderdeel A: bladzijde 11, paragraaf 6

“Het plan van aanpak wordt opgesteld in overleg met de aanvrager, waarin ook doelen voor diens gezinsleden kunnen worden opgenomen”. De regie lijkt weggehaald bij de ouder en ligt bij “instantie”. Is dat de bedoeling?